

حرف اول

بخش کشاورزی یکی از مهمترین بخش‌های اقتصادی کشور می‌باشد بطوریکه بیش از یک چهارم تولید ناخالص ملی و بیش از یک چهارم اشتغال و حدود ۸۶ درصد نیازهای غذایی و نزدیک به ۳۶ درصد از صادرات غیرنفتی به این بخش وابسته است. بافت سنتی ساختار کشاورزی ایران یکی از موانع عمده در مسیر توسعه اقتصادی کشور می‌باشد و نظام بهره‌برداری بعنوان عامل اصلی بافت ساختاری این بخش بوده که توجه به همه ابعاد آن راهگشای معضلات کشاورزی کشور است. لذا ایجاد تحول در نظام بهره‌برداری تنها راه باقی مانده در جهت تحقق اهداف توسعه است، و بی‌تردید تعاونیهای تولید بعنوان ارگانهای توانمند اقتصادی و بعنوان نوعی بهره‌برداری نوین و مناسب با خصوصیات جامعه روستائی کشور و دارای مدیریت نسبتاً علمی و تخصصی نقش مؤثر و غیرقابل انکار در توسعه بخش کشاورزی خواهد داشت.

ویژگیهای عمومی استان فارس

استان فارس در نیمه جنوبی کشور واقع شده است مساحت استان بالغ بر ۱۲ میلیون هکتار می‌باشد، که حدود ۱/۶ میلیون هکتار آن اراضی کشاورزی آبی و دیم مورد بهره‌برداری قرار می‌گیرد، جمعیت استان فارس بر اساس آخرین سرشماری کشور در سال ۱۳۷۵ حدود ۳/۸ میلیون نفر تقویم شده است که پنجمین استان به لحاظ جمعیت به شمار می‌رود. جمعیت شهری استان در سال مزبور ۲/۲ میلیون نفر (۵۶/۷ درصد) و جمعیت روستائی آن ۱/۶ میلیون نفر (۴۲ درصد) بوده است. ضمن اینکه حدود ۵۵ هزار نفر جمعیت غیر ساکن (۱/۳ درصد) برای سال ۱۳۷۵ گزارش گردیده است، نرخ باسوادی در مناطق شهری استان ۸۷ درصد و در مناطق روستائی حدود ۷۶ درصد میباشد.

نوع و تعداد بهره‌برداریهای کشاورزی استان

بر اساس نتایج آمارگیری کشاورزی تعداد بهره‌برداریهای کشاورزی استان فارس از ۱۲۶/۶ هزار واحد در سال ۱۳۵۲ به ۱۹۱ هزار واحد در سال ۱۳۶۱ و سپس به ۲۲۲/۸ هزار واحد در سال ۱۳۶۷ و بالاخره به ۲۴۶/۶ هزار واحد در سال ۱۳۷۲ رسیده است. همین آمارها حکایت از افزایش مستمر سهم بهره‌برداران بدون زمین در دوره مزبور (به تدریج از ۱۹ درصد تا ۳۱/۱ درصد) دارد.

وضعیت حقوقی در بهره‌برداریهای کشاورزی استان

بررسی نتایج آمارگیریهای کشاورزی در خصوص وضعیت حقوقی

روند تحولات نظام بهره‌برداری کشاورزی و تعاونیهای تولید روستائی استان فارس

● عبدالحسین اسلامی

جدول شماره (۱)

سال	تعداد بهره‌برداری‌های (هزار بهره‌برداری)		توزیع بهره‌برداری‌ها (درصد)	
	بدون زمین	جمع	بدون زمین	جمع
۱۳۵۲	۱۰۲/۵	۲۴/۱	۱۹/۰	۱۰۰
۱۳۶۱	۱۵۰/۹	۴۱/۱	۲۱/۰	۱۰۰
۱۳۶۷	۱۶۵/۸	۵۷/۰	۲۵/۶	۱۰۰
۱۳۷۲	۱۶۹/۸	۷۶/۸	۳۱/۱	۱۰۰

جدول شماره (۲)

سال	اختصاصی		شریکی		دولتی		غیردولتی		جمع
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	
۱۳۵۲	۱۰۵۳۴۰	۸۲/۱	۲۱۲۷۸	۱۶/۸	۸	-	-	-	۱۲۶۶۲۶
۱۳۶۱	۱۵۲۶۰۹	۷۹/۹	۳۸۰۰۹	۱۹/۹	۱۹۱	۰/۱	۱۹۱	۰/۱	۱۹۱۰۰۰
۱۳۶۷	۲۰۵۴۵۶	۹۲/۲	۱۷۱۶۲	۷/۷	۱۶۷	۰/۱	۱۰۱	۰/۱	۲۲۲۸۸۶
۱۳۷۲	۲۲۷۶۸۹	۹۲/۳	۱۸۷۴۳	۷/۶	۱۵۸	۰/۱	-	-	۲۴۶۵۹۰

۱- شامل بهره برداری‌های با زمین و بدون زمین

می‌سازد که تغییرات در دوره سه ساله ۷۵-۱۳۷۲ به نفع افزایش سهم بهره‌برداری‌های بدون زمین اگرچه با آهنگ خفیف متحمل می‌باشد. بر این اساس سهم بهره‌برداری‌های بدون زمین در روند ۶۷-۱۳۷۲ سالانه کمتر از یک درصد بوده و می‌توان رقم حدود ۳۴ درصد سهم بهره‌برداری‌های بدون زمین و ۶۶ درصد بهره‌برداری‌های با زمین را برای سال ۱۳۷۵ تقویم نمود.

در جدول شماره (۳) نوع و تعداد بهره‌برداری‌های کشاورزی استان فارس برای سال ۱۳۷۲ به تفکیک با زمین و بدون زمین و بر حسب شهرستان مندرج بوده و از اهم نکات آن به شرح زیر است:

الف- دامنه تغییر سهم بهره‌برداری‌های بدون زمین از ۲۱/۹ درصد برای شهرستان اقلید تا ۴۴/۶ درصد برای شهرستان فسا می‌باشد.

ب- افزایش فعالیت‌های دامداری (اعم از صنعتی و نیمه صنعتی) و توسعه پرورش ماهی در استخرها و آبگیرهای مصنوعی از عوامل ارتقای سهم بهره‌برداری‌های بدون زمین در برخی از شهرستانها به شمار می‌رود.

ترکیب بهره‌برداری‌های با زمین بر حسب آبی و دیم

در جدول شماره (۴) ترکیب بهره‌برداری‌های دارای زمین استان فارس آمده است همانگونه که ملاحظه می‌شود:

الف- از مجموع ۱۶۹/۸ هزار بهره‌برداری با زمین حدود ۳۵/۴ هزار بهره‌برداری فقط دیم کار می‌باشند. در واقع تولید برای حدود ۲۱ درصد بهره‌برداری‌های استان تابع مستقیم نزولات آسمانی است. این شاخص در برخی شهرستانها (از جمله لار و لامرد) به ترتیب به حدود ۶۲ و ۴۸ درصد رسیده و در برخی دیگر از شهرستانها از جمله آباده و اقلید بسیار ناچیز و کمتر از یک درصد می‌باشد.

ب- تعداد بهره‌برداری‌های فقط آبی کار ۹۶/۷ هزار بهره‌برداری بوده معادل ۵۷ درصد کل بهره‌برداری‌های با زمین را تشکیل می‌دهد. این شاخص حکایت از اهمیت کشاورزی آبی در اقتصاد کشاورزی استان دارد.

ج- بهره‌برداری فعال در اراضی آبی و دیم استان به حدود ۳۷/۷ هزار واحد می‌رسد که معادل ۲۲ درصد کل بهره‌برداری‌های با زمین است.

در حال حاضر استان فارس با تعداد ۱۶۰ شرکت تعاونی تولید و عضویت بیش از چهل هزار خانوار کشاورزی و تحت پوشش قرار دادن بیش از ۵۰۹ هزار هکتار از اراضی کشاورزی استان و در ۷۱۱ روستا جزء دو استان پیشرو در این زمینه می‌باشد.

بهره‌برداری‌های کشاورزی استان فارس نکات زیر را مشخص می‌سازد:

الف- افزایش بهره‌برداری‌های کشاورزی استان طی ۲۰ ساله ۵۲-۱۳۷۲ (از ۱۲۶/۶ هزار واحد به ۲۴۶/۶ هزار واحد) اساساً متوجه افزایش بهره‌برداری‌های اختصاصی است، در واقع تعداد سایر اشکال حقوقی بهره‌برداری‌ها طی دوره مزبور نیز کاهش یافته‌اند.

ب- تعداد بهره‌برداری‌های شریکی (که از مظاهر مناسبات سنتی تولیدی در بخش کشاورزی به شمار می‌رود) طی دوره موردنظر از ۲۱/۳ هزار واحد به ۱۸/۷ هزار واحد تقلیل پیدا کرده است که افزاز اراضی مشاع‌های دهقانی را می‌توان یکی از دلایل این کاهش برشمرد.

ج- بهره‌برداری‌های شرکتی و دولتی (به عنوان یکی از مظاهر تولید غیرسنتی) طی دوره ۶۱-۵۲ با افزایش همراه بوده و تعداد آن در سال ۱۳۶۱ به حدود ۲۰۰ واحد رسیده است. لکن تعداد این قبیل واحدها در سال ۱۳۷۲ با کاهش روبرو شده به ۱۵۸ واحد کاهش یافته است. این ارقام در جدول شماره (۲) ارائه شده است.

بررسی وضع موجود نظامهای بهره‌برداری استان فارس

به استناد نتایج سرشماری سال ۱۳۷۲ جمعاً حدود ۲۴۷ هزار بهره‌برداری کشاورزی در استان فارس تقویم شده است که قریب به ۳۱ درصد آن بدون زمین و ۶۹ درصد بقیه با زمین می‌باشد. بررسی روند تحولات در ترکیب بهره‌برداری‌های کشاورزی با زمین و بدون زمین استان طی دوره ۲۰ ساله ۷۲-۱۳۵۲ مشخص

سهم گروههای بهره‌برداری از اراضی کشاورزی

بررسی توزیع اراضی کشاورزی بر حسب گروههای بهره‌برداری در جدول شماره (۵) مندرج می‌باشد، ارقام این جدول نشان‌دهنده توزیع به شدت نامتعادل اراضی در استان فارس به شرح زیر است:

الف- میانگین اراضی کشاورزی به ازای یک بهره‌برداری حدود ۶ هکتار می‌باشد.

ب- میزان اراضی بیش از ۶۵ درصد از بهره‌بردارها کمتر از میانگین می‌باشد. بدیهی است این گروهها از بهره‌برداری فاقد مازاد تولید لازم برای تشکیل سرمایه و استفاده از تکنولوژی مدرن هستند.

ج- مقایسه گروههای اول و آخر بهره‌برداری‌ها نشان می‌دهد که گروه نخست (کمتر از یک هکتار) که حدود ۱۸/۲ درصد بهره‌برداری‌ها را در خود جای داده است فقط یک درصد اراضی را دارا هستند، در حالی که گروه آخر (صد هکتار و بالاتر) با حدود ۰/۳ درصد سهم از تعداد بهره‌برداری‌ها نزدیک به ۱۰ درصد از اراضی کشاورزی استان را در اختیار دارد - که این نتیجه نشان‌دهنده وسع میزان تولید و سطح معیشت در بهره‌برداری‌های استان می‌باشد.

ترکیب کشت در اراضی استان فارس

بررسی ترکیب کشت بر حسب محصول و گروههای بهره‌برداری در سال‌های ۱۳۷۲ و ۱۳۷۵ نشان می‌دهد:

بخش کشاورزی یکی از مهمترین بخش‌های اقتصادی کشور می‌باشد بطوریکه بیش از یک چهارم تولید ناخالص ملی و بیش از یک چهارم اشتغال و حدود ۸۲ درصد نیازهای غذایی و نزدیک به ۳۷ درصد از صادرات غیرنفتی به این بخش وابسته است.

الف- غلات بیشترین سطح زیر کشت استان را به خود اختصاص داده است، در سال ۱۳۷۲ سهم غلات از کل سطح زیر کشت حدود ۷۶/۲ درصد بوده که در سال ۱۳۷۵ معادل ۶۲/۵ درصد تقویم شده است.

ب- کشت غلات به استثنای گروه نخست بهره‌برداری‌ها (دارندگان کمتر از یک هکتار زمین) در کلیه گروههای بهره‌برداری به عنوان کشت غالب مطرح است بطوریکه در سال ۱۳۷۲ بین ۶۰ الی ۸۳ درصد سطح زیر کشت گروههای بهره‌برداری موردنظر به کشت غلات اختصاص داشته است.

ج- باغداری پس از غلات مهمترین کشت بهره‌برداری‌های استان به شمار می‌رود در سال ۱۳۷۲ حدود ۱۱/۸ درصد و در سال ۱۳۷۵ حدود ۱۸/۴ درصد اراضی زیر کشت آبی و دیم استان، زیر کشت محصولات دایمی بوده است.

د- اهمیت باغداری در کلیه گروههای بهره‌برداری مشهود می‌باشد بطوری که در گروه کمتر از یک هکتار با بیش از ۵۰ درصد از اراضی در ردیف نخست و در سایر گروهها پس از غلات در ردیف دوم اهمیت تقویم گردیده است.

ه- محصولات علوفه‌ای پس از غلات و کشت محصولات دایمی در مرتبه سوم اهمیت واقع‌اند. در سال ۱۳۷۲ حدود ۲/۸ درصد سطح زیر کشت به محصولات مزبور تعلق داشته است، این نسبت در سال ۱۳۷۵ به حدود ۵/۱ درصد گزارش شده است.

روند توسعه شرکتهای تعاونی تولید استان فارس:

استان فارس یکی از مراکز مهم تولید محصولات کشاورزی کشور می‌باشد، که بر اساس گزارش‌های موجود اولین شرکت تعاونی تولید روستائی در سال ۱۳۵۲ در شهرستان ممسنی تأسیس و راه‌اندازی گردید و به دنبال آن سه واحد دیگر در شهرستان ممسنی تأسیس شد که تا پایان سال ۱۳۵۷ به چهار شرکت تعاونی تولید روستائی رسید. پس از پیروزی انقلاب اسلامی و به سبب پاره‌ای عوامل سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و تضاد در بینش‌ها دو واحد تعاونی تولید منحل گردید، و دو واحد دیگر به فعالیت خود ادامه داده‌اند، و در سال ۱۳۵۹ شرکت تعاونی تولید عالیوند تأسیس و راه‌اندازی گردید، اما دور جدید توسعه تعاونیهای تولید پس از توقف طولانی از سال ۱۳۶۹ در استان آغاز گردید و در سالهای بعد شتاب بیشتری گرفته، بطوریکه تا پایان سال ۱۳۸۱ تعداد آنها به ۱۶۰ شرکت رسید.

لازم به ذکر است که تعاونیهای تولید راه‌اندازی شده از سال ۱۳۶۹ با رویکردهای نوین و متفاوت با آنچه قبل از انقلاب

شهرستان	با زمین		بدون زمین		جمع
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	
آباده ^۱	۱۰۰۶۵	۷۴/۶	۳۴۱۰	۲۵/۲۴	۱۳۳۷۵
استهبان	۴۵۸۱	۷۵/۵	۱۴۸۹	۲۴/۵	۶۰۷۰
اقلید	۶۸۲۸	۷۸/۱	۱۹۱۸	۲۱/۹	۸۷۴۶
چهرم	۱۰۲۲۳	۷۱/۸	۴۰۲۰	۲۸/۲	۱۴۲۴۵
داراب	۱۲۰۸۹	۶۳/۲	۷۰۳۰	۳۶/۸	۱۹۱۱۹
سیدان	۹۴۱۴	۷۱/۴	۳۷۶۲	۲۸/۶	۱۳۱۷۶
شیراز	۲۳۴۴۵	۶۵/۷	۱۲۳۳۵	۳۳/۳	۳۵۷۸۰
فسا	۵۳۰۹	۵۵/۴	۴۲۷۲	۴۴/۶	۹۵۸۱
فیروزآباد	۱۳۳۹۹	۶۳/۴	۷۶۷۲	۳۶/۶	۲۰۹۷۱
کازرون	۱۵۱۵۵	۷۰/۹	۶۲۱۰	۲۹/۱	۲۱۳۶۵
لار	۸۸۰۷	۶۰/۸	۷۶۷۶	۳۹/۲	۱۳۴۸۳
لامرد	۷۷۶۱	۶۱/۳	۴۸۹۳	۲۸/۷	۱۲۶۵۴
مرودشت ^۲	۱۹۹۶۶	۷۷/۸	۵۶۹۵	۲۲/۲	۲۵۶۶۱
ممسنی	۱۵۷۰۶	۷۲/۰	۶۱۰۵	۲۸/۰	۲۱۸۱۱
نیریز	۷۱۳۶	۷۴/۷	۲۴۱۹	۲۵/۳	۹۵۵۵
استان فارس	۱۶۹۷۸۴	۶۸/۹	۷۶۸۰۶	۳۱/۱	۲۴۶۵۹۰

۱- شهرستان بوانات و خرم بید جزء آمار شهرستان آباده منظور شده است. ۲- شهرستان ارستان جزء آمار مرودشت منظور شده است

جدول شماره (۴)

نوع و تعداد بهره‌برداریهایی با زمین ((سال ۱۳۷۲))

شهرستان	تعداد بهره برداریهایی آبی	تعداد بهره برداریهایی فقط آبی	تعداد بهره برداریهایی دیم	بهره‌برداریهایی فقط دیم	بهره‌برداریهایی های آبی و دیم	کل بهره برداریهایی
آباد	۱۰۰۵۱	۹۹۷۵	۹۰	۱۴	۷۶	۱۰۰۶۵
استهبان	۲۵۸۳	۱۷۵۷	۲۸۲۴	۱۹۹۹	۸۲۵	۴۵۸۲
اقلید	۶۶۲۲	۵۱۰۶	۱۷۲۴	۲۰۰	۱۵۲۶	۶۸۲۲
چهرم	۹۱۰۵	۶۳۲۱	۳۹۰۲	۱۱۱۸	۲۷۸۴	۱۰۲۲۳
داراب	۸۹۴۲	۷۸۳۳	۴۲۵۶	۳۱۴۷	۱۱۰۹	۱۲۰۸۹
سیدان	۷۸۲۹	۳۹۲۰	۵۴۹۴	۱۵۸۵	۳۹۰۹	۹۴۱۳
شیراز	۲۰۱۶۶	۱۵۸۷۱	۷۵۷۴	۲۲۷۹	۴۲۹۵	۲۲۳۴۵
فسا	۵۱۶۷	۴۷۴۷	۵۶۲	۱۴۲	۴۲۰	۵۳۰۹
فیروزآباد	۹۸۹۶	۴۹۵۴	۸۳۴۵	۴۳۰۲	۴۹۴۲	۱۲۲۹۹
کازرون	۱۰۲۹۱	۵۵۵۱	۹۶۰۲	۴۸۶۲	۴۷۳۰	۱۵۱۵۳
لار	۳۳۸۳	۱۸۶۸	۶۹۳۹	۵۴۴۴	۱۵۱۵	۸۸۰۷
لامرد	۴۰۴۵	۱۵۹۹	۶۱۶۲	۳۷۱۶	۲۳۴۶	۷۷۶۱
مرودشت	۱۹۵۵۶	۱۶۷۴۰	۳۲۲۶	۴۱۰	۲۸۱۶	۱۹۹۶۶
ممسنی	۱۰۱۶۰	۴۲۵۵	۱۱۴۵۱	۵۵۴۶	۵۹۰۵	۱۵۷۰۶
نیریز	۶۶۰۳	۶۱۹۱	۹۴۵	۵۳۳	۴۱۲	۷۱۲۶
استان فارس	۱۳۴۴۰۸	۹۶۶۸۴	۷۳۱۰۰	۲۵۳۷۶	۳۷۷۲۳	۱۶۹۷۸۴

همچنین برای تأسیس تعاونی تولید تعداد درخواست‌کنندگان اکثریت قریب به اتفاق کشاورزان منطقه پس از کسب آگاهی از چگونگی تأسیس و اداره تعاونی باشند. سومین رویکرد، خودگردانی و استقلال بخشیدن به تعاونیهایی تولید و اکتاف به نیروی مردمی در اداره امور خویش، و دولت بیشتر نقش حمایتی و هدایتی ایفا می‌کند، نه دخالت متصدیان در امور تعاونیهایی تولید، بدیهی است بکارگیری رویکردهای نوین باعث استقبال چشمگیر و فراگیر بهره‌برداران در تشکیل تعاونیهایی تولید گردید. در حال حاضر استان فارس با تعداد ۱۶۰ شرکت تعاونی تولید و عضویت بیش از چهار هزار خانوار کشاورزی و تحت پوشش قرار دادن بیش از ۵۰۹ هزار هکتار از اراضی کشاورزی استان و در ۷۱۱ روستا جزء دو استان پیشرو در این زمینه می‌باشد.

بدون تردید توسعه کشاورزی مستلزم دستیابی به یک نظام بهره‌برداریهایی کارآمد، و بدون ایجاد یک سازمان تولید بهینه، تحقق نرخ رشد مناسب در بخش کشاورزی با تنگناهایی روبروست.

تعاونیهایی تولید بعنوان یک نظام بهره‌برداریهایی سازماندهی مجدد در بخش کشاورزی می‌توانند نقش مؤثری را در بهبود ساختار تولید کشاورزی داشته باشند. با تشکیل تعاونیهایی تولید در استان امکان یکپارچگی اراضی و تغییر ساختار سنتی به ساختار جدید، زمینه بهره‌برداریهایی بهتر و بیشتر از ماشین‌آلات ایجاد گردیده و در نتیجه روند مکانیزاسیون شتاب بیشتری گرفته، و زمینه تولید اقتصادی در بخش کشاورزی استان فراهم گردیده است و از طرف دیگر ترویج نظام یکجا کشتی محصول بعنوان نوعی بهره‌برداریهایی مطلوب و متأثر از شرایط و خصوصیات جامعه دهقانی نقش مهمی در خصوص تسریع در امر ساماندهی اراضی کشاورزی بهره‌برداران داشت. همچنین مشارکت کشاورزان در فعالیتهای تولیدی و اجتماعی فرایند توسعه بخش را تسهیل کرده است.

تعاونیهایی تولید استان فارس در امر کشت و تولید از

مرسوم بود، از جمله دو مقوله ساماندهی اراضی، قطعات تحت مالکیت هر کشاورز در اختیار خود بگیرد که علاوه بر بهره‌گیری از فعالیتهای گروهی، شخصاً به نگهداری و برداشت محصول پرداخته و از اصل دسترنج خود بطور کامل سود ببرد.

استان فارس در نیمه جنوبی کشور واقع شده است مساحت استان بالغ بر ۱۲ میلیون هکتار می‌باشد، که حدود ۱/۷ میلیون هکتار آن اراضی کشاورزی آبی و دیم مورد بهره‌برداریهایی قرار می‌گیرد، جمعیت استان فارس بر اساس آخرین سرشماری کشور در سال ۱۳۷۵ حدود ۳/۸ میلیون نفر تقویم شده است که پنجمین استان به لحاظ جمعیت به شمار می‌رود.

تعاونیهای تولید بعنوان ارگانهای توانمند اقتصادی و بعنوان نوعی بهره‌برداری نوین و مناسب با خصوصیات جامعه روستائی کشور و دارای مدیریت نسبتاً علمی و تخصصی نقش مؤثر و غیر قابل انکار در توسعه بخش کشاورزی خواهد داشت.

از طریق خودگردانی و واگذاری اداره آنها بخود مردم. اما این اقدام را به معنی رهاسازی تعاونیهای تولید نباید تلقی کرد، بلکه نقش حمایتی دولت شفافتر و بر اساس قانون با جدیت بیشتر دنبال خواهد شد. خوشبختانه در استان فارس مکانیزم‌های متعددی در خودگردانی تعاونیهای تولید اجرا گردید، از جمله خودگردانی تعاونیهای تولید از بدو تأسیس که مورد استقبال کشاورزان استان قرار گرفت. در حال حاضر از تعداد ۱۶۰ شرکت تعاونی تولید راه‌اندازی شده در استان تعداد ۱۳۴ شرکت بصورت خودگردان اداره می‌شوند و این تعداد در حال افزایش می‌باشد.

حرف آخر:

شرکتهای تعاونی تولید روستائی بعنوان یک نظام بهره‌برداری در روند تحولات نظام بهره‌برداری استان فارس نقش مؤثر در سمت‌گیری جمعی فعالیتهای کشاورزی و فراهم کردن زمینه مناسب برای انجام عملیات زیربنائی از قبیل تجهیز و نوسازی مزارع، یکپارچه‌سازی اراضی پراکنده بهره‌برداران و استفاده مطلوب از عوامل تولید ایفا نمود. که این اقدامات بعلاوه محور فعالیت‌های آموزشی و ترویجی مقدمه تحقق هدف غائی تعاونیهای تولید که همانا افزایش تولید محصولات کشاورزی و رفاه زندگی بهره‌برداران در راستای توسعه کشاورزی پایدار، و ارتقاء بهره‌وری و نهایتاً کاهش تصدی‌گری دولت در بخش کشاورزی و واگذاری کار مردم به دست مردم فراهم ساخته است.

مآخذ مورد استفاده:

مطالعات جامع احیاء و توسعه کشاورزی و منابع طبیعی در استان فارس نظام بهره‌برداری از منابع تولید - مؤسسه پژوهشهای برنامه‌ریزی و اقتصاد کشاورزی وزارت کشاورزی

پی‌نوشت‌ها:

۱- مطالعات جامع احیاء و توسعه کشاورزی و منابع طبیعی در استان فارس - مؤسسه پژوهشهای برنامه‌ریزی و اقتصاد کشاورزی

جایگاه مناسبی برخوردارند، بیش از ۴۶ درصد گندم آبی استان، ۵۷ درصد جو آبی استان، ۴۵ درصد ذرت دانه‌ای، ۴۳ درصد چغندر قند، ۲۳ درصد برنج، ۷۰ درصد حبوبات، ۳۵ درصد دانه‌های روغنی، ۶۰ درصد سیب زمینی استان در حوزه شرکتهای تعاونی تولید کشت می‌شود. بدیهی است متوسط عملکرد محصولات فوق در مقایسه با قبل از تأسیس تعاونی تولید افزایش خوبی داشته در بعضی از موارد چشمگیر بوده است.

از جمله فعالیتهای زیربنائی شرکتهای تعاونی تولید:

- ۱- تجهیز و نوسازی و یکپارچه‌سازی اراضی ۲۶۵۰۰ هکتار
- ۲- مرمت و احداث جاده بین مزارع ۲۸۲ کیلومتر
- ۳- پوشش انبار سنتی ۱۵۹ کیلومتر
- ۴- تسطیح اراضی ۲۲۰۰۰ هکتار
- ۵- کانالهای زهکشی ۷۸ کیلومتر
- ۶- آبیاری تحت فشار ۱۸۷۰ هکتار
- ۷- تهیه نقشه‌ها کاداستر و توپوگرافی ۵۵۰۰۰ هکتار
- ۸- انجام مطالعات جامع کشاورزی ۳۶۰۰۰ هکتار
- ۹- احداث انبار و دفتر کار ۱۷۲۰۰ مترمربع
- ۱۰- ارائه تسهیلات بانکی از محل تبصره‌ها ۴/۵ میلیارد تومان

جدول شماره (۵)					
توزیع اراضی مزروعی (سالانه و دائمی) کشت و آیشی در گروههای بهره‌برداری استان فارس (سال ۷۲-)					
۱۳۷۴ (یک واحد بهره‌برداری - هکتار)					
گروههای بهره‌برداری	بهره‌برداری	جمع اراضی مزروعی	سرانه میانگین زمین		
تعداد	درصد	هکتار	درصد	در هر بهره‌برداری	
۳۰۹۸۰	۱۸/۲	۱۰۱۳۶	۱/۰	۰/۳۳	
کمتر از یک هکتار					
۲۲۳۸۰	۱۴/۴	۲۹۹۹۷	۲/۹	۲۳/۱	
۱-۲ هکتار					
۵۳۲۲۶	۳۱/۳	۱۶۰۰۷۳	۱۵/۶	۳/۰۱	
۳-۴ هکتار					
۳۳۲۵۸	۲۰/۲	۲۲۲۶۳۶	۲۱/۸	۶/۵۳	
۵-۱۰ هکتار					
۱۸۴۰۵	۱۰/۸	۳۳۱۲۱۷	۳۳/۶	۱۲/۵۶	
۱۰-۲۰ هکتار					
۵۵۱۹	۳/۳	۱۳۵۶۲	۱۳/۲	۲۴/۵۱	
۲۰-۳۵ هکتار					
۱۲۶۱	۰/۷	۵۰۷۲۸	۴/۹	۴۰/۳۳	
۳۵-۵۰ هکتار					
۱۳۰۲	۰/۸	۸۲۵۱۳	۸/۱	۶۳/۲۷	
۵۰-۱۰۰ هکتار بالاتر					
۲۶۴	۰/۳	۱۰۱۳۰۹	۹/۹	۳۱۸/۱۲	
جمع	۱۰۰	۱۰۲۴۷۹۳	۱۰۰	۶/۰۴	

خودگردانی تعاونیهای تولید:

جواهر لعل نهرو (یکی از رهبران استقلال هند) تعاونی مسلک و با اعتقاد راسخ و روشن فکر در زمینه تعاونی بشمار می‌رفت که در رابطه با مداخله دولت در امور تعاونیها می‌گوید: (مسلم است که دولت باید کمک کند، اما بین کمک کردن و ریاست نمودن تفاوت فاحش است).

بدیهی است بر اساس قانون تعاونی نمودن تولید مصوب ۱۳۴۹ دولت مکلف است کمکهای بلاعوض و تسهیلات لازم برای تعاونیهای تولید تقدیم نمایند. لیکن استقلال تعاونیهای تولید که مشخصه آن عدم دخالت در امور مدیریتی تعاونی تولید می‌باشد، انتخاب مدیر عامل غیردولتی توسط هیئت مدیره برجسته میگردد. بر این اساس سیاستهای وزارت جهاد کشاورزی مبتنی بر تأکید بر استقلال تعاونیهای تولید

